

Nr 14.

Ankom till Riksdagens kansli den 3 mars 1911 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om reformering af gällande bestämmelser om häktning m. m.

Uti en inom Första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 47, har herr *ElieL Löfgren* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, dels att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärd till förhindrande för framtiden däraf, att andra än i lag bestämda myndigheter beklädas med allmän åtals- och häktningssmyndighet, och dels att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida och i hvad mån större trygghet må kunna jämväl i öfrigt beredas vid tillämpningen af häktningssinstituet.

I sammanhang med berörda motion har lagutskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren af herrar *Hjalmar Branting, Carl Lindhagen, Herm. Lindqvist, C. G. Lindley, A. C. Lindblad, Ernst Söderberg, Knut A. Tengdahl, J. Hasselquist, Hj. R. Rissén, J. Th. Johansson, Sven Persson, friherre Erik Palmstierna, Carl Winberg, K. A. Borg, J. Åberg, J. A. Wallin, N. Edv. Lindberg, C. E. Svensson, E. C. Kropp, Värner Rydén, Sven Linders, Nils Persson, O. H:son Waldén, Aug. Nilsson, A. C. J. Christierson, G. A. Strömberg, F. W. Thorsson, Emil Kristensson, G. A. Rundgren, N. A:son Berg, J. Forssell, E. A:son Leksell, Viktor Larsson, Bernh. Eriksson* och *L. J. Carlsson* väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 187, såvidt däri under punkt 2:o i motionen hemställt, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, utan afvaktan på en rättegångsreform, taga i öfvervägande på hvad sätt strafflagens bestämmelser om häktning må, till värnande af den personliga

friheten, kunna omarbetas, samt därom äfvensom rörande åklagare-maktens reformering för Riksdagen framlägga erforderliga lagförslag.

*Herr Löf-
grens motion.*

Motiveringen i herr *Löfgrens* motion är af följande lydelse:

»Sedan Andra kammaren vid 1910 års Riksdag för sin del beslutat skrifvelse till Kungl. Maj:t, hvarigenom i viss mån de synpunkter gillades, hvilka jag framställde i min motion nr 36 rörande utöfningen af häktnings- och åtalsrätt å landsbygden, vågar jag, med hänvisning till min i nämnda motion anförda motivering, återupptaga den sålunda väckta frågan med förhoppning om, att densamma vid denna riksdag skall äga större utsikter att inom båda kamrarna vinna beaktande.

Det är visserligen riktigt, att några mera genomgripande reformer inom rättsordningen icke kunna vidtagas utan i samband med en fullständig rättegångsreform, men på sätt jag i en annan af mig vid innevarande riksdag väckt motion ansett mig böra anmärka, synes nämnda förhållande icke böra hindra vidtagandet af sådana nödiga åtgärder till bättnad för rättskipningen, hvilka inom den gällande processens ram kunna utföras. I alldeles särskild grad torde den speciella, af mig i förstnämnda motion väckta frågan beträffande polisuppsyningsmäns och dylika extra åklagares åtals- och häktningsrätt ägna sig för särskild behandling, enär det här enligt mitt förmenande icke rör sig om införande af någon nyhet i vår processordning utan tvärtom gäller upprätthållande af promulgationslagens till strafflagen bestämmelser om hvilka myndigheter som hafva åtals- och häktningsrätt och huru denna skall utöfvas. Då rätten att åtala och särskildt att verkställa häktning naturligen icke bör kunna på annan delegeras, synes mig redan på den grund den praxis, som utbildar sig i fråga om tillsättande af extra åklagare och häktningsförrättare inom de ordinarie åklagarnas tjänstgöringsområden, lika litet vara med lag öfverensstämmande som den är ur rättssäkerhetens synpunkt lämplig. Oafsedt att den härvidlag gällande anordningen icke lämnar nödig trygghet i afseende å dylika extra åklagares kompetens och själfständighet gentemot främmande intressen, är kontrollen från Konungens befallningshafvandes sida öfver deras åtgärder försvårad för att icke säga omöjliggjord på sådan tidpunkt, att eventuell rättskränkning kan förebyggas.

De framställda anmärkningarna i berörda afseende vunno, att döma af öfverläggningarna vid 1910 års riksdag, ett visst erkän-

nande. Under öfverläggningen i Första kammaren yttrade särskildt herr Afzelius såsom sin mening, att just på ifrågavarande punkt något skulle kunna åtgöras utan väsentliga förändringar af gällande processordning. Då äfven berörda, ingalunda vidtgående förslag emellertid icke vann Riksdagens bifall, torde detta väsentligen berott därpå, att frågan redan ansågs vara under utredning af Kungl. Maj:t.

Detta antagande synes dock i verkligheten hafva varit oriktigt. Någon officiell utredning af hithörande spörsmål lärer, enligt erhållna upplysningar, hvarken vara af Riksdagen äskad eller eljest åvägabragt, hvarför näppeligen något förslag i berörda riktning torde vara att inom den närmare framtiden förvänta. Hvad som däremot är under utredning är frågan om *polisväsendets* organisation på landsbygden. Detta spörsmål är ju dock något helt annat än det, hvilka personer som böra hafva allmän åtals- och speciell häktningsrätt. Att öfverlåtande, utom för *visst* angifvet fall, af den allmänna åklagare tillkommande befogenheten att åtala och häkta rent af strider mot lag, synes mig framgå af justitieombudsmannens utredning och Kungl. Maj:ts utslag i ett särskildt mål, som finnes refererad bland Riksdagens handlingar. (Justitieombudsmannens berättelse 1905, sid. 89 och 1907, sid. 9.)»

Till stöd för ofvannämnda af herr *Branting m. fl.* gjorda hemställan har anförts följande:

Herr Brantings m. fl. motion.

»Uti en af undertecknad Branting m. fl. vid sistlidne års riksdag väckt motion hemställdes bland annat, att Riksdagen ville *dels* för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse, dessa §§ hade före 1899 års lagändring, *dels* anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, utan afvaktan på en rättegångsreform, taga i öfvervägande på hvad sätt strafflagens bestämmelser om häktning må, till värnande af den personliga friheten, kunna omarbetas, samt därom äfvensom rörande åklagaremaktens reformering för Riksdagen framlägga erforderliga lagförslag.

Till stöd för denna vår hemställan återgafvo vi en del rättsfall från senaste tider och anförde bland annat följande:

»Af här ofvan anförda rättsfall, hvilka som sagdt blott utgöra exempel, synes oss till full evidens ådagalagdt, att hos ett stort antal domstolar förefinnes en för den medborgerliga tryggheten farlig benägenhet att gå vida utöfver, hvad enligt lagens mening rimligt-

vis bör betraktas såsom straffbart hot. Till en del kan detta måhända ursäktas därmed, att domaren saknar tillräcklig ledning i lagen för bedömandet af, huruvida hotet skall betraktas såsom straffbart eller icke, och genom försökets likställande med fullbordadt brott är han många gånger i fråga om bevisningen beröfvad det mest bindande indiciet, nämligen att den afsedda effekten inträdt. Det är också uppenbart, att en strafflatitud från 5 kronors böter till 2 års straffarbete lämnar synnerligt utrymme för en godtycklig tillämpning, och därigenom kommer ytterligare den medborgerliga tryggheten i fara, i synnerhet om domaren enligt sina personliga förutsättningar har svårt att sätta sig in uti den tilltalades förhållanden, hans känslor och tankegång.

Af ofvannämnda rättsfall framgår jämväl, att åklagaremakten ännu mindre är vuxen sin uppgift att i förevarande fall oväldigt och förnuftigt tillämpa gällande lag, i hvad på den ankommer. Det är förvisso upprörande, att personer till och med beröfvas friheten under längre eller kortare tid, tack vare en så sväfvande och tendentiös lagstiftning. Det förefaller visserligen, som om inom högsta domstolen, hvilken afstyrkt 1899 års ändringsförslag, skulle kunna motses en mera skolad uppfattning i fråga om det straffrättsliga begreppet hot, och att det sålunda kan blifva för den oskyldige möjligt att i sista instans få sitt förfarande underkastadt en mera insiktsfull pröfning. Dock är att märka, att han kanske under rannsakingstiden hållits häktad och utstått ett lidande, som måste kännas så mycket svårare, som han i en mängd fall måste anse sig fullkomligt oskyldig.

I betraktande af att en mängd åtal och utslag, som under näst-förflutna år utförts och ådömts jämlikt 15 kap. 22 § 2 mom. strafflagen, kunna karakteriseras såsom öfvergrepp från åklagaremaktens och rättskipningens sida samt ledt till svåra lidanden för den, som drabbats af detta klasslagstiftningens blindt huggande svärd, torde man kunna påstå, att den personliga friheten haft och fortfarande har mera att frukta af dessa strafflagsbestämmelsers tillvaro än af de öfvergrepp, hvartill enstaka strejkande arbetare gjort sig skyldiga och som skulle drabbats af fullt tillräckliga straff enligt det generella stadgandet om hot. För rättssäkerheten och för rättskipningens auktoritet är det af nöden, att denna undantagslagstiftning, hvilkens karaktär af uppenbar klasslag icke längre kan förnuftigtvis bestridas, blifver ur strafflagen utmönstrad. Den dömande myndighetens äfven-

som ordningsmaktens och åklagaremaktens synnerliga oförståelse för de sociala problemen, särskildt ådagalagd under föregående års stora sociala strid, nödvändiggör jämväl en återgång till tidigare generella straffbestämmelser.»

Sida vid sida med ett oförsonligt tillämpande af strafflagen framträder jämväl åklagaremaktens och ordningsmaktens uppträdande vid häktningen och åtalets utförande. Bristande social kunskap, förenad med en lätt förklarlig obekantskap med rättsordningens allmänna principer, torde för närvarande känneteckna en stor del af våra åklagare. Hufvudsynpunkten vid åtalets utförande blir under sådana förhållanden mindre sanningens utletande än brottslingens befordrande till ett så hårdt straff som möjligt. Det förekommer vid våra underrätter, att åklagaren yrkar »allt hvad lag förmår», och vid de flesta af våra domstolar är detta just den vanliga innebörden uti hans yrkanden. Härigenom kommer den tilltalade uti en långt svårare ställning, än om mera objektiva synpunkter anlades från åklagarens sida, och man kan äfven säga, att ett sådant ensidigt framförande af försvärande omständigheter måste i många fall suggererande inverka på domarens uppfattning.

Under de åtal, som utfördes under den stora arbetskonflikten eller som därmed ägde sammanhang, hafva dessa missförhållanden framträtt med synnerlig skärpa. Rundtom i landet förde representanter för ordningsmakten ett regemente, som föga respekterade den personliga friheten, och tog parti ensidigt emot arbetarne. Ringaste misstanke om, att en strejkande arbetare hade sökt förmå någon arbetsvillig att nedlägga arbetet, ådrog honom förhör på länsmanskontoren eller polisstationerna, och han fick skatta sig lycklig, om förhöret icke utsträcktes under flera dagar. Man fick öfver allt det bestämda intrycket, att vederbörande själfva ansågo situationen rättfärdiga ett mycket långt gånget godtycke. Och sålunda kom det sig, att ordningsmakten härunder dokumenterade sig med häktningar och åtal sådana som exempelvis ofvan framhållits.

Utaf berörda rättsfall framgår oförtydbart, att åklagarne ofta icke inse, hvilket starkt ingrepp uti individens frihet häktningen innebär. En häktad är ju på många sätt personligen beröfvad medlen och möjligheterna att försvara sig mot anklagelser, och äfven detta kan lätt i viss mån ofördelaktigt påverka domaren. Dessutom kan den häktade under en längre tid vara urståndsatt att tillvarataga sina privata intressen och i många fall har häkt-

ningen just sina svåraste verkningar mot dem, som äro beroende af hans försörjningsförmåga. En person, som blifvit häktad, men under rättegången frikänts, är därmed visserligen fri från straffansvar, men det kan uppstå långt svårare följder för honom därigenom, att den allmänna meningen knappast inser, att den, som en gång häktats och sedan lössläppts, verkligen kan vara fullkomligt oskyldig till det brottsliga förfarande, för hvilket han beröfvats friheten. Uppenbart är ju äfven, att lagen den 12 mars 1886 angående ersättning af allmänna medel åt oskyldigt häktade och dömda mera är ett uttryck för en princip, att någon ersättning till oskyldigt häktade och dömda bör kunna utgå, än betryggar, att verklig ersättning kommer de oskyldiga tillgodo.

Det måste sålunda för rättsordningen vara en fråga af den allra största betydelse, att en inskränkning sker i fråga om myndigheternas rätt att häkta för brott misstänkta personer. Rättssäkerheten kan icke vara tillfredsställd med, att personer beröfvas friheten utan verkliga och vägande skäl, och att så icke för närvarande sker, detta synes oss ofvan anförda rättsfall tillräckligt tydligt ådagalägga. En kvinna häktas, därför att hon sagt, att hon kommer att träta på en arbetsvillig, om hon arbetar, en annan person häktas, därför att han använt några kraftiga skällsord, som emellertid icke uppfattas af dem, mot hvilka de påståtts hafva varit riktade, en tredje, femtiosexårig aldrig förut straffad arbetare, hålles häktad, därför att han under omständigheter, som ingen annan än åklagaren funnit besvärande, tagit en fabriksarbeterska om lifvet, en fjärde beröfvas friheten i lång tid, därför att han på skämt framkastat, att den arbetsvillige skulle hamna i diket, därest han återgick till arbetet o. s. v.

Ingen bot mot olaga häktningar och »anhållanden» torde, efter hvad erfarenheten nu visat, stå att vinna med mindre, än att ett lagstadgadt och fullt effektivt skydd åstadkommes för en af samhällsmedlemmarnas mest fundamentala rättigheter, nämligen rätten att icke utan synnerligen vägande skäl blifva beröfvade sin frihet. För detta ändamål bör således tagas under öfvervägande, förutom en reform af åklagaremakten, särskildt hur ändring i lagbestämmelserna om häktning lämpligen bör ske.

De hos oss gällande allmänna bestämmelserna angående häktning äro meddelade i 19 § af kungl. förordningen angående strafflagens införande, däri regler gifvits såväl angående de allmänna förutsättningarna för tillämpningen af detta institut som af hvem detsamma skall handhafvas. I förra hänseendet stadgas i 5, 6, 7 och 8 punkterna af nämnda §. I senare afseendet innehåller 9 och 12 punkterna följande stadganden: »Konungens befallningshafvande i länet, så ock borgmästare och råd i stad, äge förordna om häkte å viss person, som för brott misstänkt hålles, efter ty i 5, 6 och 7 punkterna sägs: hafve ock kronofogde eller länsman å landet och stadsfiskal i stad makt att, på eget ansvar, sådan person häkta eller häkta låta. — Hvad om Konungens befallningshafvande eller borgmästare och råd här sagdt är, gälle äfven om magistratens ordförande, så ock om polisämbetsman, där sådan för viss stad eller ort särskildt förordnad finnes». Därutöfver hafva i administrativa författningar meddelats åtskilliga föreskrifter angående bland annat den tid, inom hvilken rannsaking med häktad skall företagas, till hvilka hänvisning meddelats i 15 punkten af berörda §.

Den, som här i riket häktats för brott, åtnjuter icke den i andra länders lagar stadgade förmånen att nästan omedelbart efter häktningen inställas för en domare, som äger makt att, i händelse häktningen befinnes vara olaglig, utan omgång försätta den häktade på fri fot. Regeln är hos oss, att någon pröfning af häktningsåtgärdens laglighet ej förekommer förr än vid den rannsaking, som vederbörande domstol håller med den häktade. Man skulle vid sådant förhållande tilläfventyrs vilja antaga, att på annan väg erforderlig garanti vore anordnad med afseende å häktningsinstitutets tillämpning. Så kan dock knappast anses vara händelsen. Häktningen verkställles vanligen af åklagaren vid det i sammanhang med häktningen eller dessförinnan anställda åtalet, d. v. s. af den häktades motpart i rättegången, och de omständigheter, under hvilka åklagaren har att ingå i den grannliga pröfningen, om laga skäl till häktning kunna anses föreligga eller icke, äro ej sällan synnerligen brydsamma. De nödiga sakuppgifterna äro ofta ofullständiga och sväfvande, likasom ock brottets karaktär understundom är svår att fastställa. Ofta erfordras mycken takt för att i det föreliggande fallet rätt kunna afgöra de för pröfningen viktiga spörsmålen, om den misstänkte kan anses hafva stadigt hemvist eller yrke, samt

om det skäligen kan befaras, att han, på fri fot lämnad, afviker eller söker undanröja bevisning. Och under det åklagaren, kanske utsatt för påverkan af en förorättad målsägare eller af en folkmening i orten, söker att för sig klargöra förenämnda och andra vid pröfningen uppkommande frågor, torde han, som ju på eget ansvar handhar sitt ifrågavarande tjänsteåliggande, ofta sakna tillfälle att rådföra sig med andra samt kanske äfven rådtrum till ett lugnt öfvervägande. Då härtill kommer, att han i många fall icke äger mer ingående juridiska insikter och kanske icke heller större erfarenhet, lär det ej kunna undvikas, att misstag i ifrågavarande hänseende understundom begås.

De anmärkningar, som riktats mot de hos oss gällande rättsreglerna angående häktning, hafva i mindre mån afsett de i ofvanberörda förordning om strafflagens införande stadgade allmänna förutsättningarna för rätten eller skyldigheten att verkställa häktning än bestämmelserna i öfrigt angående handhafvande af detta institut.

En närmare granskning af förhållandena i detta hänseende ger, såsom redan är antydt, vid handen, att någon bestämmelse icke i allmänna lagen meddelats därom, att den häktande myndigheten skall inom viss tid efter det häktning skett göra anmälan om häktningen hos domstolen. För Stockholm gäller i detta afseende att, därest någon blifvit för brott i häkte inmanad, polismästaren har att ofördröjligen och, där ej omständligare förberedande undersökning eller närmare utredning i särskilda fall är af nöden, inom 24 timmar efter det rapport i målet polismästaren tillhandakommit, för rannsaking vid vederbörlig domstol öfverlämna angifvelseskriften med tillhörande handlingar, äfvensom att förberedande polisundersökning icke må uppehållas längre än som oundgängligen är nödigt. Hvad sålunda är stadgad för Stockholm återfinnes i särskilda författningar beträffande vissa andra städer. För landet saknas i omförmälda afseende uttrycklig föreskrift. Af det nuvarande tillståndet i detta hänseende har det också blifvit en följd, att dylik anmälan oskäligt fördröjts — icke sällan med påföljd af justitieombudsmannens ingripande.

Såsom inhämtas af justitieombudsmannens ämbetsberättelse för år 1903, har dåvarande justitieombudsmannen i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 31 december 1902, med stöd af 19 § i den för honom gällande instruktion, hos Kungl. Maj:t hemställt,

att Kungl. Maj:t ville utfärda föreskrifter därom, att, då åklagare å landet, kronofogdar eller länsmän, för begånget brott på eget ansvar häktat eller låtit häkta en person, åklagaren skulle vara pliktig att, så snart ske kan, om häktningen och anledningen därtill till vederbörande domare insända underrättelse med anhållan om rannsaknings anställande med den häktade. Denna justitieombudsmannens framställning har emellertid icke föranlett någon åtgärd.

Vidkommande den tid, inom hvilken domstolen skall, sedan underrättelse om häktningen ingätt, anställa rannsaking med den häktade, äro bestämmelser gifna i kungl. förordningen den 10 april 1810, hvari stadgas, att rannsaking med häktad person, som inför stadsdomstol ställes för rätta, bör företagas sist inom åtta dagar från den dag, då arrestering och orsaken därtill blifvit hos domaren behörigen anmäld, så framt den häktade till staden ankommit, samt att domaren på landet bör hålla rannsaking med häktade personer inom tre veckor, efter det domaren fått underrättelse om häktningen.

Under den afsevärda tid, som sålunda kan förflyta, innan den häktade inställes inför domstol, är han betagen möjligheten att, därest han tilläfventyrs skulle hafva blifvit utan skäl häktad, öfverklaga häktningsåtgärden hos högre myndighet. Han saknar äfven, innan han inställes till rannsaking inför domstol, tillgång till annan form för åtgärdens bringande under annan myndighets pröfning. Han har i sådant fall endast att afvakta tiden för rannsakingen. Också visade det sig vid en för åren 1896—1898 af dåvarande justitieombudsmannen verkställd undersökning, att häradsrätterna vid första rannsakingen lösgifvit 266 häktade personer år 1896, 246 år 1897 och 307 år 1898.

Det otillfredsställande i det rådande systemet i antyddas afseende blir desto mer framträdande, då man tager i betraktande den nuvarande ordningen med afseende å handhafvandet öfver hufvud af polisväsendet på landsbygden och hvad därmed sammanhänger. I mån af den stigande utvecklingen har det nämligen, såsom framhållits i herr Löfgrens ifrågavarande motion, blifvit nödvändigt att för tillgodoseende af ett mer eller mindre stadigvarande behof af förstärkt polisbevakning på landsbygden vid sidan af den ordinarie polismyndigheten, kronofogdar, länsmän och fjärdingsmän, anställa särskilda polismän, som i större eller mindre grad fylla de funktioner, som eljest skulle utöfvas af nämnda tjänstemän. Genom kungl. cirkulärbrefvet den 16 januari 1821 hafva Konun-

gens befallningshafvande anbefallts, att själfva utfärda konstitutorialer för de ordningsmän, hvilka till oordningars förekommande och sedlighetens bevarande bland allmogen vore eller kunde blifva antagna, på det dessa i och för deras nämnda befattning måtte njuta det hägn och vitsord, som allmänna lagen och särskilda gällande författningar tillägga dem, som Konungens, dess ämbetsmäns eller rätstens ärender gå. Till bidrag för aflöning och underhåll af särskild polisstyrka på landsbygden anvisas för närvarande årligen 350,000 kronor, hvaraf till sådan förstärkt ordningspolis i allmänhet, som afses i nyssberörda cirkulär, beräknats 150,000 kronor. De af Riksdagen godkända grunderna för åtnjutande af bidrag från detta anslag finnas angifna i det vid propositionen nr 71 till 1908 års riksdag fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden samt i de cirkulär till samtliga Konungens befallningshafvande i länen, som årligen i ämnet af Kungl. Maj:t utfärdas.

Af en af kommittén för reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m. i dess den 27 februari 1906 afgifna betänkande rörande löneförhållanden m. m. vid landsstaten gjord redogörelse, inhämtas, att såsom benämningar å ofvan berörda polismän växlande förekomme polischef, polisinspektör, extra länsman, vice länsman, polisuppsyningsman, extra polisman, äfvensom att år 1905 i skilda län med länsmans befogenhet verkade 15 särskildt förordnade polismän, med åtals- och häktningsrätt 20, med endast åtalsrätt 10, med häktningsrätt 43 samt med annan ringare befogenhet 397.

De brister af olika slag, som sålunda vidlåda den gällande rätten på detta område, hafva vid många tillfällen i senare tid varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Sålunda framlade Kungl. Maj:t i proposition till 1886 års riksdag ett närmast på nya lagberedningens förslag till ny rättegångsordning byggdt för slag till viss ändring bland annat i hithörande stadganden. Förslaget blef icke af Riksdagen antaget. Åren 1900 och 1904 hemställde hos Riksdagen såväl justitieombudsmannen som enskilda motionärer om särskilda åtgärder för beredande af större trygghet vid häktningsinstitutets användning. Med anledning af de sistnämnda år sålunda gjorda framställningarna anhöll Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 13 april 1904, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser,

ägnade att åstadkomma större skyndsamhet beträffande för brott häktade personers inställande för domstol. Denna skrifvelse har emellertid icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Slutligen har Riksdagens Andra kammare under förlidet år i anledning af en af motionären herr Löfgren väckt motion beslutat i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under ompröfning, huruvida och i hvad mån större trygghet skulle kunna beredas vid tillämpningen af häktningensinstitutet.

Den af nyssbemälda motionär särskildt berörda frågan om den häktnings- och åtalsrätt, som i stor utsträckning för närvarande tillkommer de särskildt förordnade polismännen på landsbygden, har uppmärksamrats af lönerogleringskommittén, som i sitt förut omförmälda betänkande därom för sin del framhållit bland annat, att behovet af denna bevakning, som i ortsbefolkningens intresse funnes påkallad och till hvars aflöning därför bidrag borde lämnas från orten, under olika tider kunde vara synnerligen växlande, hvarför åt densamma ej kunde gifvas fullt fasta former. Om det alltså enligt kommitténs mening måste befinnas ändamålsenligt att fortfarande som hittills anställa särskild polisbevakning å vissa platser å landsbygden, till hvilken bevakning statsbidrag skulle kunna utgå, ansåg emellertid kommittén föreskrifter böra gifvas i ändamål att åvägabringa större likformighet och bestämdhet i afseende å denna polisbevakning, än nu vore fallet. Därvid syntes det kommittén i främsta rummet önskvärdt, att de särskilda polismännens befogenhet blefve närmare och mera enhetligt bestämd, icke så att alla tillades enahanda befogenhet, då behovet därutinnan kunde vara väsentligt olika alltefter olika orter och förhållanden, men så att i dylikt afseende vissa principer genomgående gjordes gällande. Vidare borde i sammanhang härmed också benämningarna å dessa polismän närmare anslutas till den dem tillagda olika tjänstebefogenheten, så att polismän med enahanda befogenhet i allmänhet erhöle samma benämning. På vissa platser, där det kräfdes en mera omfattande särskild polisuppsikt, torde alltså fortfarande böra anställas polismän med åtals- och häktningsrätt.

Vid anmälan i statsrådet den 21 februari 1908 af frågan om ny löneroglering för landsstaten framhöll chefen för civildepartementet beträffande särskildt den åtals- och häktningsrätt, som utövades af dessa extra ordinarie polismän, att i öfverensstämmelse

med hvad som pläгат ske, då Kungl. Maj:t beviljade köpingsrättigheter för någon ort, Kungl. Maj:ts föreskrift syntes böra inhämtas för det fall, att eljest på landet behof uppstode att åt annan än ordinarie åklagare inrymma häktnings- och åtalsrätt. »Det lär nämligen», fortsatte departementschefen, »såsom ofvan antydts, icke vara med god ordning öfverensstämmande, att i vissa fall Kungl. Maj:t, i andra åter Kungl. Maj:ts befallningshafvande utfärda erforderligt bemyndigande i berörda hänseende. Såväl ur allmänhetens som domstolarnas synpunkt lär enhetlighet härutinnan vara af nöden.»

Äfven 1910 års laguskott uttalade, att utskottet för sin del ej fann den nuvarande ordningen i omförmälda afseenden tillfredsställande, utan i behof af en reglering till större enhetlighet och klarare uttalad kompetens för vederbörande — en mening som äfven utskottet biträder.

Kungl. Maj:t har den 18 juni 1909 uppdragit åt en kommitté att afgifva yttrande och förslag rörande omorganisation af fögderiförvaltningen och därvid särskildt undersöka, huruvida kronofogdetjänsterna böra indragas och deras tjänsteåligganden öfverflyttas på länsmännen. Denna kommitté har äfven att upptaga till behandling frågan om ordnande af polisväsendet på landsbygden. Frågan om såväl kronofogdars och länsmäns som de extra polismännens på landsbygden ställning och befogenhet i nu förevarande hänseenden måste alltså inom kommittén blifva föremål för ett visst öfvervägande. Å andra sidan lär kommittén sakna anledning att vid uppgörandet af sitt organisationsförslag i vidare mån, än af dess uppdrag betingas, beakta nu afsedda spörsmål, hvilka vid de tidigare afgifna förslagen till sådan omorganisation ej hafva tagits i betraktande.

Beträffande de medel, som kunna böra anlitas för vinnande af ett mer betryggande handhafvande af häktningsinstitutet, skulle naturligen något kunna ernås genom en sådan förkortning af den tid, inom hvilken häktad skall inställas inför domstol, som i Riksdagens ofvanberörda, år 1904 aflåtna skrifvelse ifrågasattes. I många orter af vårt land torde emellertid möta svårigheter för åstadkommande ensamt härigenom af någon väsentligare förbättring i förhållandena.

Det torde för närvarande öfver hufvud vara tvifvelaktigt, huruvida eller i hvilken omfattning öfverordnad myndighet kan ingripa till rättelse af en af underordnad myndighet vid-

tagen häktningsåtgärd. Såsom förut framhållits, saknas i allt fall lagbestämd form för ett sådant ingripande, hvilket äfven i praktiken ytterst sällan lär ifrågakomma. Det synes dock uppenbart, att en dylik kontroll i någon bestämd ordning från öfverordnad myndighets sida i detta hänseende skulle vara ägnad att afsevärdt betrygga en riktig tillämpning af häktningsbestämmelserna. Skulle det, såsom lär kunna antagas, finnas nödigt eller lämpligt att i viss omfattning bibehålla äfven vissa lägre eller extra ordinarie polismän vid rätten att själfständigt verkställa häktning, lär såsom en utväg för vinnande af sådan trygghet böra, efter mönster af vissa främmande länders lagstiftning, kunna komma i betraktande den utvägen, att den lägre myndigheten ålages att inom viss kort tid underställa sin åtgärd högre eller ordinarie myndighets pröfning. Huruvida och i hvilken omfattning ett sådant eller något annat förfaringssätt må för vinnande af angifna syfte böra anlitas, äfvensom huru härvid närmare bör förhållas, synes emellertid kunna besvaras först genom en därpå inriktad undersökning.

Utskottet förbiser ingalunda, att en slutgiltig eller fullt lämplig anordning i det ifrågavarande afseendet icke kan förväntas annat än i sammanhang med en genomgående reform af vårt rättegångsväsen. Emellertid torde det icke kunna möta större svårighet att, utan afbidan under en obestämd framtid på en dylik, åstadkomma en bättre och tryggare ordning äfven i omförmälda hänseende, än att, med eller utan särskildt beaktande häraf, dessförinnan företaga till lösning den omfattande frågan om omorganisation af fögderiförvaltningen och polisväsendet på landsbygden. Hvad städerna angår torde, om ock behovet ifråga om dem af föreskrifter i det förevarande afseendet måste anses mindre trängande, så mycket mer anledning föreligga att äfven för deras del upptaga denna fråga till skärskådande, som de svårigheter, hvilka därvid möta, gifvetvis äro mindre betydande än ifråga om landsbygden.

Det synes utskottet icke skola erbjuda afsevärd svårighet, att, med den begränsning utskottet ofvan antydt, till behandling upptaga frågan om vinnande af de enligt utskottets mening erforderliga garantierna för ett i fastare former anordnad och i öfrigt mer betryggande handhafvande af häktningsinstitutet utan omarbetning af förutberörda, i förordningen angående strafflagens införande meddelade bestämmelser angående de allmänna förutsättningarna för häktning

såsom påföljd af vissa brott, hvilka stadganden enligt utskottets uppfattning lära få anses i och för sig vara i långt mindre grad i behof af en omarbetning. De torde äfven hvilat på samma hufvudprinciper, som i allmänhet i detta afseende kommit till uttryck i främmande länders lagstiftning.

Vidkommande yrkandet på en reformering af åklagarväsendet i vårt land, för så vidt detsamma afser en mer ingående sådan, än som kan sammanhänga med fögderiförvaltningens eller polisväsendets på landsbygden omorganisation och därvid blifva föremål för behandling, synes med frågan därom böra anstå till dess rättegångsväsendets reformering upptages till pröfning och afgörande.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med anledning af förevarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, om möjligt i samband med det pågående arbetet på omorganisationen af fögderiförvaltningen och polisväsendet på landsbygden, låta undersöka, hvilka åtgärder som må kunna vidtagas för vinnande af större trygghet vid tillämpning utom domstol af häktningsinstitutet, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kan föranleda.

Stockholm den 28 februari 1911.

På lagutskottets vägnar:

ERNST HÅKANSON.

Reservation:

Herr *Håkanson*, med hvilken herrar *Gustaf Andersson*, af *Ekenstam*, *Lorentz Petersson*, *Trana* och *Bergendahl* instämt, har anført följande:

»Jag är ense med utskottet därom, att frågan om en mera ingående reformering af åklagarväsendet i vårt land än som kan sammanhånga med fögderiförvaltningens eller polisväsendets på landsbygden omorganisation och därvid blifva föremål för behandling, bör anstå till dess rättegångsväsendets reformering upptages till pröfning och afgörande.

Hvad angår häktningsinstitutet, anser jag lika med nästföregående års lagutskott de i promulgationslagen till strafflagen meddelade bestämmelser angående de allmänna förutsättningarna för häktning såsom följd af vissa brott ej kunna anses annat än i allmänhet tillfredsställande. Beträffande frågan om åstadkommande af större trygghet för häktningsinstitutets riktiga handhavande af vederbörande myndigheter anser jag -- äfvenledes lika med nästföregående års lagutskott -- att det skulle stöta på synnerligen stora praktiska svårigheter att, med bibehållande af principerna för vårt åklagarväsendes nuvarande organisation, träffa lämpliga anstalter för en allmänt genomförd särskild kontroll från öfverordnads sida öfver underordnads åtgärder i förevarande afseende. Den enda utväg, som härutinnan synes mig möjlig utan afvaktan på en omfattande reform af vårt processväsende, är, att åtgärder vidtagas för åstadkommande af en häkningsåtgärds underställande under domstols pröfning hastigare än som för närvarande i allmänhet sker. I skrifvelse den 13 april 1904 har också Riksdagen hos Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet än nu råder beträffande för brott häktade personers inställande för domstol. Då sålunda frågan härom redan är föremål för Kungl. Maj:ts pröfning, synes mig vidare åtgärd från Riksdagens sida i sådant afseende nu ej böra ifrågakomma.

På grund af hvad sålunda anförts hemställes, att hvarken herr Löfgrens ifrågavarande motion eller förevarande i herr Brantings m. fl. motion gjorda yrkande må föranleda till någon Riksdagens åtgärd.»

Herrar *Widén, Söderbergh, Petersson* i Dänningelanda, *Lindhagen* och *Berggren* hafva anhållit få antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.
